

Handläggare

Anna-Lena Albin
Telefon: 08-508 28 872

Till

Stockholms miljö- och
hälsoskyddsnämnd
MHN 2014-04-08, p 14

Årsrapport 2013, tillsyn av skolor och förskolor

Redovisning av förvaltningens rapport

Förvaltningens förslag till beslut

1. Godkänna förvaltningens redovisning
2. Översända rapporten för kännedom till utbildningsförvaltningen samt stadsdelsförvaltningarna i Enskede-Årsta-Vantör, Spånga-Tensta, Hägersten-Liljeholmen och Kungsholmen.

Gunnar Söderholm
Förvaltningschef

Pia Winbladh Högfors
Avdelningschef

Sammanfattning

Det främsta målet med tillsynen av skolor och förskolor i Stockholms stad är att tillse att alla verksamheter har en tillfredställande inomhusmiljö, och därmed att elever och barn inte utsätts för hälsorisker som kan hindra deras utveckling eller deras lärande. Tillsynen sker genom besök på plats, inhämtande av uppgifter från verksamheterna samt genom olika typer av information. Både kommunala och privata verksamheter omfattas. Under 2013 gjordes även en kartläggning av utomhusvistelsen för samtliga skolor och förskolor som besöktes inom den löpande tillsynen.

Inom ramen för projektet ”Rökfria skolgårdar” har samtliga skolor med åk 6-9 samt alla gymnasier i Stockholms stad kontrollerats (222 verksamheter). Syftet med projektet var att kontrollera efterlevnaden av det rökförbud som gäller på skolgårdar enligt Tobakslagen (1993:581).

Miljöförvaltningen

Fleminggatan 4
Box 8136
Telefon 508 28 872
Växel 508 28 800
Fax 508 28 808
Telefon 08-508 28 872
anna-lena.albin@stockholm.se
stockholm.se

Bakgrund

I Stockholms Stad finns totalt 1046 förskolor, 314 grundskolor och 119 gymnasieskolor. Syftet med hälsoskyddsavdelningens tillsyn av dessa verksamheter är främst att kontrollera och verka för en tillfredsställande inomhusmiljö och därmed se till att elever och barn inte utsätts för hälsorisker som kan hindra deras utveckling eller deras lärande. Tillsynen sker genom inspektioner, inhämtande av uppgifter från verksamheterna, samt genom olika typer av information till verksamheterna. I de fall allvarliga brister uppmärksammas följs detta upp genom förelägganden om undersökningar, åtgärder och kontrollmätningar.

Under 2013 har 459 inspektioner utförts inom ramen för planerad tillsyn på skolor och förskolor av avdelningen för hälsoskydd.

Begreppsförklaring

Löpande planerad tillsyn

Utförs löpande under året där inspektören går igenom egenkontrollen med verksamheten och tittar på lokalerna. Fokus ligger på inomhusmiljön och de där vanligast förekomna problemen.

Projekttillsyn

Fokus på ett aktuellt och avgränsat tillsynsområde. Utförs under en begränsad tid och mot en specificerad målgrupp.

Huvuddelen av tillsynen bedrivs genom planerade tillsynsbesök ute på verksamheterna där lokalerna inspekteras och inspektören gemensamt med verksamhetens representant går igenom verksamhetens egenkontroll, dvs. deras rutiner och förebyggande arbete. Denna tillsyn sker löpande under året. När det gäller inomhusmiljön har fokus legat på kontroll av ventilation, buller från fasta installationer, samt städning och hygien. Anledningen är att de flesta anmärkningar från tidigare år gällt just detta. Vid besöken följs även eventuella anmärkningar som erhållits vid föregående inspektion upp.

Utomhusvistelsen är ur hälsosynpunkt en viktig del av skolorna och förskolornas verksamhet. Under 2013 utfördes därför en övergripande kartläggning av utevistelsen och utemiljön på de verksamheter som besöktes. De uppgifter som inhämtades var om verksamheterna hade egen gård eller inte, storleken på gården, yta per barn, samt vilka av stadens parker och grönområden de oftast besöker och avståndet till dem.

Under 2013 utvecklades metoden att bedriva tillsyn mot skolor och förskolor. Inom ramen för den planerade tillsynen kommer fortsättningsvis en del av arbetet att utföras i projektform, det vill säga snabba inspektioner hos många verksamheter under en begränsad tid och med fokus på ett begränsat antal frågor. Detta arbetssätt ger en större flexibilitet och möjlighet att styra in tillsynen mot aktuella frågor rörande hälsoskyddet i dessa verksamheter. Projekttillsynen kan användas till att kontrollera efterlevnaden inom ett visst område, utföra olika typer av kartläggningar eller för kontroll av effekter av tillsynen. Resultatet kan sedan användas för

att skapa underlag för rapportering av läget i kommunen samt för planering av kommande tillsyn.

Under våren genomförde miljöförvaltningen ett projekt gällande tobaksrökning på skolgårdar. I projektet kontrollerades hur Stockholms alla grundskolor med årskurs 6-9 samt alla gymnasier klarade att upprätthålla det rökförbud som gäller på skolgårdar enligt Tobakslagen (1993:581). Oanmälda platsbesök gjordes på 127 grundskolor och 95 gymnasier.

Nyanmälda verksamheter 2013

Lokaler för barnomsorg, fritidsverksamhet, skola och resurscenter är anmälningspliktiga verksamheter enligt 38 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

Under 2013 fick miljöförvaltningen in 40 anmälningar av nya skol- och förskoleverksamheter. Dessutom uppmanades 31 kommunala verksamheter som startat sin verksamhet utan att anmäla detta att komma in med anmälan. 29 anmälningar inkom efter uppmaningen. 15 privata verksamheter som startat utan anmälan kommer att kontaktas under 2014.

Resultat av tillsynen

Under 2013 har planerad tillsyn främst skett i stadsdelarna Enskede-Årsta-Vantör, Spånga-Tensta, Kungsholmen och Hägersten-Liljeholmen. Totalt har 251 inspektioner utförts inom ramen för den löpande tillsynen (Tabell 1.)

De vanligaste bristerna som upptäcks vid inspektion är liksom tidigare år ventilationsbuller samt misstanke om eller konstaterat otillräcklig ventilation. De allra flesta verksamheterna har dock rutiner för städning och hygien, och de är mestadels dokumenterade.

Uppföljning av anmärkningar

Efter ett tillsynsbesök ställs iakttagelserna från inspektionen samman i en inspektionsrapport som sedan skickas till verksamhetsutövaren. Om bristerna varit allvarliga startas ett uppföljningsärende där verksamhetsutövaren uppmanas att utreda och åtgärda bristerna.

Under året har miljöförvaltningen lagt extra resurser på att följa upp och ställa krav på åtgärder för brister i inomhusmiljön på skolor och

förskolor i staden. Otillräcklig ventilation och ventilationsbuller har på så vis åtgärdats i större omfattning än tidigare år. Detta har bidragit till en hälsosammare inomhusmiljö för många barn och elever i berörda skolor och förskolor. Under 2013 avslutades 44 uppföljningsärenden. Förvaltningen driver i dagsläget ca 200 uppföljningsärenden.

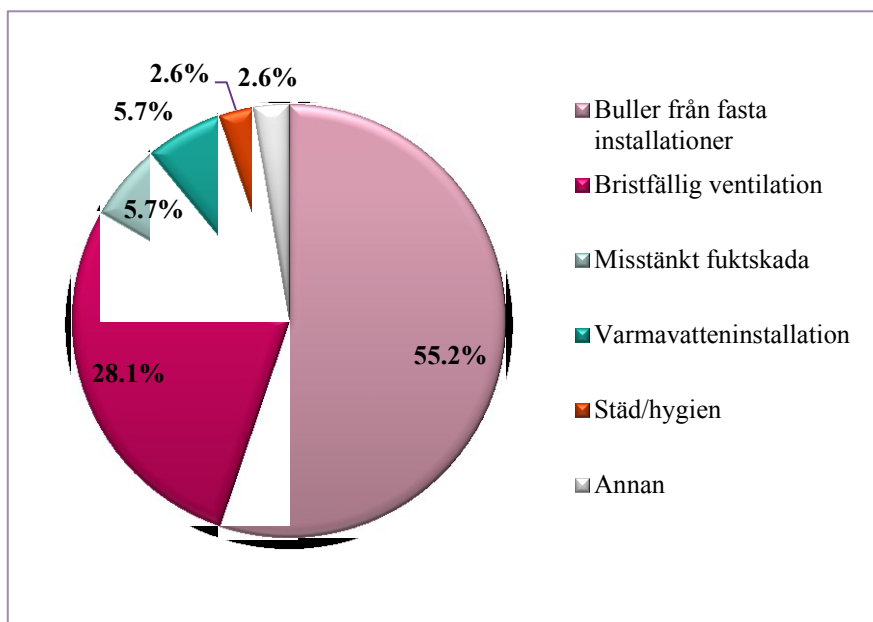
Stadsdel		Enskede- Årsta- Vantör	Spånga- Tensta	Kungsholmen	Hägersten Liljeholmen	Övriga stadsdelar
Verksamhet						
Förskolor	Privat	35	9	26	1	2
	Kommunal	57	39	36	8	0
Grundskolor	Privat	7	2	5	0	2
	Kommunal	6	4	3	0	0
Gymnasieskolor	Privat	0	0	2	3	2
	Kommunal	1	1	0	0	0
TOTALT		106	55	72	12	6

Tabell 1. Löpande planerad tillsyn 2013. Fördelning av inspektioner på förskolor, grundskolor och gymnasieskolor i respektive stadsdel, samt andelen kommunala respektive privata/fristående verksamheter.

Under 2013 har 59 % av de besökta verksamheterna haft sådana brister i inomhusmiljön att uppföljning krävts. Av de 251 verksamheter som besöktes fick 149 en eller flera anmärkningar med krav på uppföljning. Liksom tidigare år är det anmärkningar på ventilationens funktion (28 %) och buller från fasta installationer (55 %) som är vanligast förekommande (Tabell 2, Figur 1)

Totalt antal anmärkningar	Buller från fasta installationer	Bristfällig ventilation	Misstänkt fuktskada	Varmvatten- installationer	Städning- hygien	Annat
192 anmärkningar fördelade på 149 verksamheter	106	54	11	11	5	5

Tabell 2. Samma verksamhet kan ha flera anmärkningar där uppföljning krävs. Under rubriken "annat" finns bland annat anmärkningar gällande dålig akustik och låg inomhustemperatur.

Figur 1. Procentuell fördelning av brister i inomhusmiljön som kommer att följas upp efter inspektioner utförda 2013.

Utöver anmärkningarna som följs upp av miljöförvaltningen får i stort sett samtliga besökta verksamheter anmärkningar som de uppmanas att åtgärda inom sin egenkontroll. Vanligast förekommande anmärkningar av detta slag är bland annat avsaknad av dokumentation av rutiner för städning och hygien samt avsaknad av OVK- och luftflödesprotokoll. En annan relativt vanlig anmärkning är att det finns leksaker i skötrummet, eller andra saker som inte bör vara där, på grund av risken för smittspridning. Mindre allvarliga anmärkningar noteras i inspektionsrapporten och kontrolleras vid nästa tillsynsbesök.

Utevistelse

Utomhusvistelsen är ur hälsosynpunkt en viktig del av skolorna och förskolornas verksamhet. För att få en uppfattning om hur detta tillgodoses utfördes under 2013 en övergripande kartläggning av utevistelsen och utemiljön på de verksamheter som besöktes.

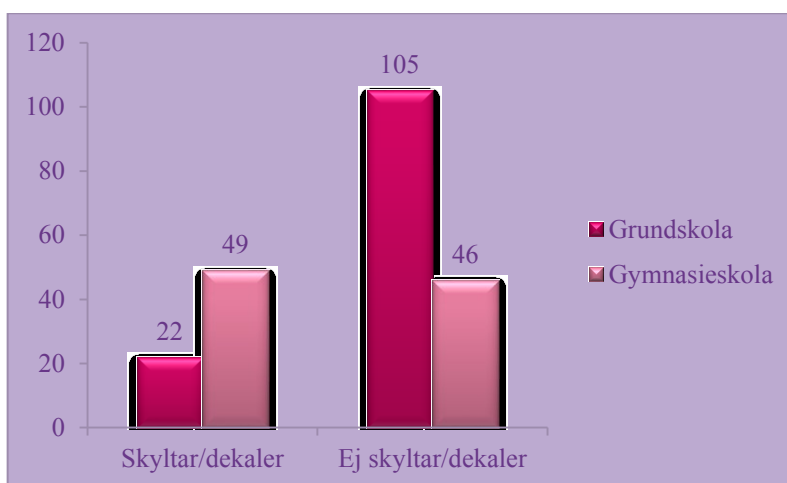
Information inhämtades om ifall verksamheterna hade egna gårdar, storlek på gårdarna, samt vilka parker och grönområden de oftast besöker i staden. Informationen har inhämtats från verksamheter i stadsdelarna Enskede-Årsta-Vantör, Spånga-Tensta, Kungsholmen samt Hägersten-Liljeholmen. I Stockholms innerstad finns förskolor och skolor utan egen gård och verksamheterna använder istället stadens parker för utevistelse. Detta skapar ett stort tryck på stadens parker, där barnen och eleverna måste samsas med både varandra och allmänheten. Parker som kan ha problem med brist på toaletter, brist på solskydd, nedskräpning, trafik och buller.

Projekt Rökfria skolgårdar

Resultatet från projektet ”Rökfria skolgårdar” visade att alla verksamheter inte prioriterar arbetet med att upprätthålla det rökförbud som gäller på skolgårdar enligt Tobakslagen (1993:581). Det visade även att samlokaliserade verksamheter i större utsträckning har svårt att upprätthålla rökförbudet. Projektet väckte hos vissa skolor ett engagemang och intresse att jobba vidare med frågan.

Resultat av inspektioner – tobaksprojektet

På 60 % av skolorna hittades spår av rökning i form av cigarettfimpar på skolgården eller i närheten av skolområdet. Pågående rökning var vanligare på gymnasieskolor än på grundskolor. På 51 % av de besökta gymnasierna sågs elever eller vuxna röka. På grundskolor noterades rökning endast vid 10 % av besöken. På de skolor där elever sågs röka hade cirka hälften någon slags skyltning om rökförbud. Skyltning om rökförbud var vanligare på gymnasier (Figur 2.), men där var även vanligare med rökning och nedskräpning med cigarettfimpar.

Figur 2. Förekomst av skyltning om rökförbud på skolområdet.

Många skolor i Stockholm ligger i områden där de delar utemiljö med andra skolor och verksamheter. Vissa skolor delar gård med andra skolor eller företag, och vissa har ingen avsatt gård alls. Det kan i dessa fall vara svårt att hålla området kring skolan rökfritt. Det var relativt vanligt med askkoppar och annan vilseledande information på skolområdet och vid entréerna, och här finns det utrymme för förbättringsåtgärder. Det finns skolor med rökruta/rökkur på skolområdet och skolor som hänvisar elever till att röka på annan plats än skolområdet. På så vis förmedlar skolan budskapet att rökning är tillåten, trots att det enligt tobakslagen inte är det.

Förvaltningen bedömer utifrån denna genomgång, att det behövs ett strukturerat förebyggande arbete från bland andra skolorna för att minska skolelevers tobaksanvändning.

Resultat av enkätsvar - tobaksprojektet

För att få en uppfattning om hur skolorna jobbar förebyggande i tobaksfrågor och vilka svårigheter de upplever att de har för att upprätthålla en rökfri skolmiljö, fick verksamheterna möjlighet att besvara en enkät. Av 222 tillfrågade skolor inkom 153 svar på enkäten.

Flera skolor upplevde att det kunde vara svårt att upprätthålla en rökfri skolmiljö på grund av att; de delade byggnad med andra verksamheter där anställda rökte eller där det fanns askkoppar utanför gemensam entré, att det var offentliga platser utanför skolan, att föräldrar köper ut cigaretter åt sina barn etc. Ungefär hälften av skolorna delar utomhusmiljö med andra skolor och/eller företag.

Flertalet av skolorna som svarade på enkäten arbetade med en eller flera metoder för att minska rökningen bland elever. Av svaren framkom det bland annat att 84 % av skolorna arbetar aktivt med att förebygga tobaksanvändning hos elever och 81 % har en tobakspolicy. 78 % av skolorna tar kontakt med vårdnadshavare om de upptäcker rökande minderåriga elever. Samarbete med skolhälsovården, erbjudande om stöd med att sluta röka, och hälsosamtal med elever är andra exempel på skolors arbete mot tobaksrökning.

Radonmätning i skolor och förskolor

Miljöförvaltningen har ansvar för att kontrollera att radonmätningar, samt åtgärder mot höga radonhalter, sker i stadens skolor och förskolor. Detta gäller både för de kommunala och för de fristående/privata verksamheterna. En genomgång av förvaltningens register över kommunala förskolor och skolor har utförts under 2013 med avseende på mätningar av radon i de lokaler där förskole- eller skolverksamhet pågår. I de fall där uppgifter om radonmätningar saknats eller varit ofullständiga i förvaltningens register, har en uppmaning om att inkomma med mätrapporter och mätplaner skickats ut till verksamheterna.

Av de kommunala verksamheter som granskades under 2013 hade 133 förskolor och 136 skolor rapporterat till miljöförvaltningen att de mätt radon och visat att de haft radonhalter under gällande

riktvärden. 114 förskolor och 39 skolor har uppmanats att inkomma med mätresultat och mätplaner under 2014. De privata förskolorna och grund- och gymnasieskolorna kommer att hanteras under 2014.

Slutsats

Vid inspektion visar det sig att vissa verksamhetsutövare har mindre kunskap än andra om att de ansvarar för att regelbundet kontrollera och säkerställa att lokalerna är lämpliga ur hälsosynpunkt och anpassade för verksamheten. Verksamheterna förlitar sig i många fall på att fastighetsägaren tillhandahåller hälsomässigt bra lokaler som är ändamålsenliga för verksamheten. Många verksamheter saknar kunskap om ifall ventilationen är tillräcklig för antalet personer som vistas i lokalen eller om ljudnivån från ventilationen är för hög och kan utgöra en hälsorisk. 98 % av de ansvariga på besökta verksamheter ansåg att tillsynsbesöket hjälpt dem att förstå vad de måste göra för att leva upp till de regler som gäller för verksamheten.

Fortsatt arbete

Under 2014 fortsätter miljöförvaltningen tillsynen av stadens kommunala och privata skolor och förskolor. Stadsdelarna Hägersten-Liljeholmen och Östermalm, kommer att besökas i den första tillsynsomgången, och fokus kommer även fortsättningsvis att vara på tidigare års vanligaste brister, såsom ventilation, buller från fasta installationer och rutiner för städning och hygien. Under året arbetar förvaltningen också fortlöpande med de uppföljningsärenden som genereras av den planerade tillsynen.

Under 2014 fortsätter förvaltningens arbete med utevistelse. Ett tillsynsprojekt på förskolegårdar kommer att utföras där förvaltningen kommer att titta närmare på solskydd och barnens tillgång till skugga. Tillsynen är tänkt att genomföras på ca 170 förskolor i stadsdelarna Rinkeby-Kista, Skarpnäck och Skärholmen. En rapport om utevistelse och utemiljö kommer att sammanställas, vilken kommer att inkludera den information som inhämtats vid kartläggningen av utevistelse under 2013. Rapporten kommer att redovisa tillgången på egna gårdar och användandet av parker för utevistelse, kartläggning av miljön i de parker som besöks och konsekvensen/trycket på stadens parker, samt resultatet från 2014 års projekttillsyn av solskydd på förskolegårdar.

På våren koncentreras inspektionerna till förskolor eftersom förvaltningen under hösten 2014 kommer att delta i

Folkhälsomyndighetens nationella tillsynsprojekt om inomhusmiljön i skolan. Syftet med projektet är att inomhusmiljön för barn och ungdomar i landets skolor ska bli bättre och att skolorna ska uppfylla miljöbalkens krav på inomhusmiljö. Projektet kommer att fokusera på ventilation och städning, samt egenkontrollen vad gäller dessa områden.

Förvaltningen kommer även att delta aktivt i den samverkansgrupp Miljösamverkan Stockholms Län planerar i anslutning till Folkhälsomyndighetens nationella tillsynsprojekt om skola 2014 med syfte att samordna medverkan i det nationella projektet för länets kommuner.

Slut.